

Київ, площа Солом'янська, 1, 03035

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора,
академіка НАПрН України **Скрипнюка Олександра Васильовича**,
Заслуженого юриста України, заступника директора Інституту з наукової
роботи інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
на дисертаційне дослідження

Берестової Ірини Еріївни на тему: *«Захист публічних інтересів учасників
цивільних відносин: взаємозв'язок цивільного судочинства і конституційного
провадження»*, подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних
наук за спеціальностями 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право
та 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес, сімейне право;
міжнародне приватне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Характерна для сучасного світу тенденція посилення юридизації суспільних відносин, що проявляється передусім через ущільнення й деталізацію правового регулювання з набранням ним все більш складної, розгалуженої і багаторівневої структурної організації, має неоднозначні наслідки. Сучасне суспільство стрімко змінюється. Посилення напруги між процесами глобалізації, в тому числі в правовій сфері, з одного боку, і прагненням забезпечити суверенно-національні інтереси, соціокультурну ідентичність – з іншого, аналогічно як і загострення на цьому тлі фінансово-економічних, геополітичних, зовнішньо-політичних та інших соціальних суперечностей, пов'язано в кінцевому рахунку з системною кризою традиційних інститутів конституційної державності, включаючи гострий дефіцит довіри як до самої держави, її органів, так і до прийнятих законів.

У країнах нових чи перехідних демократій, до яких належить Україна і які переживають глибокі трансформації на шляху до досягнення нових для

БДС НАВС	
Вх. №	3543
10	09 20 р.
кількість аркушів:	
осн. док.	15 додаток —

себе (часом уявних) політико-правових ідеалів, накладаються негативні чинники правового розвитку, як-то: нестійкі традиції правовій самоорганізації і дисципліни; конкретно-історичні деформації правової освіти, в тому числі у вигляді ціннісної дезорієнтації соціально-правової моделі юриста; відсутність національного консенсусу щодо розуміння і застосування базових принципів правопорядку, включаючи збалансованість приватних і публічних інтересів; структурно-галузеву аморфність і гіпердинамізм законодавства, що може носити хаотичний, ситуативноорієнтований характер, мати недостатню доктринальне і техніко-юридичне опрацювання тощо. Розширення правового масиву, покликаного відповідати динаміці суспільних змін, природно тягне нарощування ентропії в правових системах, множення юридичних конфліктів, колізій, дефектів на макро-, так і мікроправовому рівнях, кожний з яких характеризується своїми особливостями залежно від соціокультурного контексту.

У цих умовах цінність конституції, конституційного права і конституціоналізму в цілому об'єктивно зростає. Втілюючи в юридично опосередкованій формі основоположні ідеали, цінності, інтереси суспільства, які характеризують його уявлення про благо, справедливість, оперуючи нормативними величинами найбільш високого ступеню абстракції і змістовно-сислової насиченості, сучасний конституціоналізм виступає квінтесенцією правового життя суспільства, набуває значення найважливішого чинника, що визначає магістральний напрям цивілізованого державно-суспільного розвитку. Отже, важливою сферою реалізації вказаного магістрального напрямку є створення засад, підстав і порядку організації правосуддя судами системи судоустрою.

У цьому контексті можна погодитись із І. Е. Берестовою, що сьогодні в Україні особливо чутливою сферою реалізації цього магістрального напрямку є результати останньої конституційної реформи щодо правосуддя в частині ефективного забезпечення прав і свобод людини і громадянина (с. 32, 33, 64, 253 та інш. дисертації).

З урахуванням наведених чинників, тема дисертаційного дослідження видається вкрай актуальною, адже вперше в Україні проблема захисту публічних інтересів розкрита з позиції взаємозв'язку двох юрисдикційних процесів: цивільного судочинства і конституційного провадження. Зауважу, що досліджень з навіть приблизною назвою, об'єктом і предметом дослідження та на міжгалузевому рівні до цього часу в Україні не проводилося.

Хоча чимало науковців досліджували окремо проблеми конституційного права, і, частково, – конституційного судочинства (до 2016 року) й конституційного юрисдикційного процесу (після 2016 року), у наукових публікаціях різного рівня і глибини дослідження проблем цивільного процесуального права здебільшого не враховувалося, що конституційний юрисдикційний процес має самостійну цінність, яка відбувається у твердженні верховенства права, формуванні ефективної судової практики, трансформації конкретного судового цивільного процесу, що впливає на відновлення (чи навпаки) довіри суспільства.

Зв'язати ці два процеси через призму прояву і захисту в них публічних інтересів, спробувала І. Е. Берестова. Такий авторський підхід не викликає заперечень і хочу зауважити, що розкрити наукову проблему з позиції взаємодії трьох складових (публічні інтереси учасників цивільних відносин, цивільне судочинство, конституційне провадження), їй в цілому вдалося. У роботі простежується чіткий маркер і водорозділ як один юрисдикційний процес впливає на інший і яким чином у цьому процесі відбувається захист публічних інтересів учасників цивільних відносин.

Цінність роботи полягає і в тому, що вона може бути корисною не лише вченими, а й становить достатньо корисний базис для формування практичних пропозицій щодо захисту прав і свобод людини і громадянина різними процесуальними і правовими інструментами в межах національного правопорядку поза межами публічних інтересів.

Дисертантка, визначаючи мету дослідження, поставила перед собою доволі амбітне завдання – виробити міжгалузеве уявлення й створити цілісну теоретичну модель комплексного захисту публічних інтересів учасників цивільних відносин у цивільному судочинстві та конституційному провадженні, що ґрунтується на системному взаємозв'язку цих процесів із позиції доктрини судового права в умовах імплементації принципу верховенства права та його практичного застосування.

Об'єкт дисертаційного дослідження – суспільні відносини, що виникають під час захисту публічних інтересів учасників цивільних відносин у судах системи судоустрою України та КСУ; та предмет – захист публічних інтересів учасників цивільних відносин у контексті взаємозв'язку цивільного судочинства та конституційного провадження, обрані вірно, є коректними. Завдання характеризуються чіткістю, І. Е. Берестовою досягнуті.

Актуальність теми дисертаційного дослідження також корелюється із положеннями «Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки», затвердженої Указом Президента України № 276/2015 від 20 травня 2015 р., а також до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН «Наукові підходи до удосконалення цивільного та господарського судочинства в світлі судової реформи» (державний реєстраційний № 0116U000159).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій зумовлюється високим науково-методологічним рівнем дослідження в цілому та належним обґрунтуванням основних висновків та результатів дисертаційного дослідження.

Викликає науковий інтерес науково-методологічний підхід І. Е. Берестової до комплексного дослідження захисту публічних інтересів у двох юрисдикційних процесах (с. 51–62 дисертації), у зв'язку з чим сформовано змістовний і сутнісний критерій теорії систем стосовно конституційної юстиції, що дозволило авторці в межах об'єкта й предмета

розглянути їх системні зв'язки й виокремити інтегративні якості при дослідженні сутності, статички та динаміки підстав й порядку захисту публічних інтересів у подальших розділах роботи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, що містяться у дисертації, характеризуються ґрунтовним дослідженням принципів для сучасної правової реальності конституційних змін у сфері правосуддя, проблем диференціації правосуддя та диференціації системи процесуального законодавства. У зв'язку з цим позитивним для доктрини конституційного права та цивільного процесуального права є авторське бачення місця Конституційного Суду України в системі юрисдикційних органів (с. 63–91 дисертації).

З науково-методологічної та практичної точок зору слід визначити прийнятною позицію докторантки щодо методологічних підходів взаємозв'язку цивільного судочинства та конституційного провадження в контексті доктрини судового права. І. Е. Берестова ілюструє різні підходи до формування доктрини судового права як нині відроджуваної універсальної загальноправової теорії судової влади й процесуального права і в аспекті взаємозв'язку між цивільним судочинством та конституційним провадженням виокремлюються такі підходи до розуміння доктрини судового права: 1) як сукупність усіх судових процесів; 2) як інтегральна галузь знань чи інтегральна система кількох галузей права; 3) як ототожнення судового права із судовою правотворчістю й певним функціональним елементом судового прецеденту (с. 97, 99–104 дисертації).

Позитивним у роботі І. Е. Берестової є з'ясування правової природи публічних інтересів з позиції системного підходу, внаслідок чого авторка дійшла в цілому слушного висновку про пріоритет публічних інтересів у конституційному праві як інтересів найвищого рівня, конституційно закріплених, чи таких, що без прямого закріплення характеризуються конституційно-правовим змістом й гарантованістю їх реалізації галузевим законодавчим урегулюванням (с. 139, 142, 159, 218–220 дисертації).

Завершується подане на опонування дисертаційне дослідження підрозділом, у якому авторка вперше в теорії конституційного права та цивільного процесуального права досліджує особливості суддівського активізму при реалізації сумніву щодо конституційності правової норми під час розгляду цивільної справи; специфіку інцидентного конституційного контролю за зверненням Верховного Суду та прямого доступу до органу конституційної юрисдикції носіями конституційних прав безпосередньо (с. 336–392) та прояв у цих юридичних процедурах публічного інтересу, його рівні і види.

Ознайомлення з дисертаційним дослідженням І. Е. Берестової, іншими її науковими публікаціями, в тому числі апробаційного характеру, використання автором значної кількості наукових джерел, зміст яких аналізується у тексті дисертації, дозволяє дійти висновку про самостійний характер роботи в цілому та положення наукової новизни, які винесені на захист.

Достовірність та наукова новизна здобутих результатів передусім обумовлюється тим, що елементи новизни дослідження повною мірою відображені у змісті дисертаційного дослідження і підтверджені ґрунтовними висновками дисертанта. Наголошую, що мої зауваження будуть стосуватися, переважно, конституційно-правової складової дисертації І. Е. Берестової, яка подана на захист за двома науковими спеціальностями.

Так, вперше в теорії конституційного права та цивільного процесуального права сформовано основні форми взаємозв'язків цивільного судочинства та конституційного провадження і до беззаперечних переваг роботи, яка претендує на рівень доктора юридичних наук.

Особливо цінним у цьому контексті для науки конституційного права і практичної діяльності судів виступає виокремлення ієрархічних (субординаційних) зв'язків між Конституцією України як актом установчої влади народу, спрямованим на обмеження публічної влади та встановлення гарантій прав людини і громадянина, та актами галузевого законодавства

України на підставі «вертикальної», матеріально-правової передумови, закріпленої у рішеннях КСУ у результаті здійсненого конституційного контролю (с. 3, 40, 57, 101-102, 134, 136, 421 дисертації), а також розкриття специфіки нормо-корегувальних зв'язків між цими юрисдикційними процесами (с. 40, 102, 136, 421 дисертації; с. 6, 13, 14, 2 автореферату)

На відміну від попередніх дослідників, по-новому І.Е. Берестова дослідила правовий статус і місце Конституційного Суду України серед державних органів, що найбільш є цінним на монографічному рівні – серед юрисдикційних органів.

У цьому контексті незаперечний інтерес викликає авторська новація щодо можливості визнання КСУ бути повноцінним судом, і авторська констатація, що це фактично вже контрверсійно нормативно закріплено на конституційному й законодавчому рівнях (с. 69–74, 78, 80–83 дисертації, с. 6, 13–14, 26 автореферату).

І. Е. Берестовою вперше у вітчизняній юриспруденції на монографічному рівні формуються засади і алгоритм участі судів системи судоустрою і Верховного Суду щодо ініціативи інцидентного конституційного контролю. Наводяться цінні для науки конституційного права, цивільного процесу, та на мій погляд, галузі судоустрою, аргументи як має діяти Пленум Верховного Суду і його обов'язок неухильно дотримуватися резолютивної частини рішення суду, з яким суд нижчого рівня звернувся до нього (с. 5, 7, 42, 45, 121, 427 дисертації; 7, 30 автореферату).

Автор дослідила і з'ясувала правову природу публічних інтересів з позиції системного підходу (у матеріальному праві: конституційне право, цивільне право і процесуальне право: конституційне провадження, цивільний процес). Зазначене дало можливість І. Е. Берестовій по-новому зробити і обґрунтовувати висновки про пріоритет публічних інтересів у конституційному праві як інтересів найвищого рівня, конституційно закріплених, чи таких, що без прямого закріплення характеризуються

конституційно-правовим змістом й гарантованістю їх реалізації галузевим законодавчим урегулюванням (с. 139, 142, 159, 218–220 дисертації).

На відміну від інших науковців, Берестова І.Е. бездоганно розмежовує історично сформовані дві форми конституційного контролю: децентралізований (американська модель) та централізований (європейська модель) конституційний контроль, з'ясувала їх переваги і недоліки цих форм контролю у порівнянні до національної моделі конституційного контролю.

У цьому контексті заслуговує на увагу новела теорії конституційного права щодо змішування двох моделей конституційного контролю в національному правовому регулюванні питання суперечності положень закону Конституції України: централізованої та децентралізованої під час судового активізму з приводу неконституційності положення закону **після ухвалення рішення суду по суті** (перегляд цивільної справи по суті в апеляційній інстанції) (с. 5, 39, 43, 354 дисертації; с. 5,7–8 автореферату).

На підставі цього автором вперше в теорії конституційного права окреслюється доволі обґрунтовані ризики відновлення, поширення й повної реанімації принципу верховенства закону, а не верховенства права, або навпаки, ризики абсолютизації принципу верховенства права, внаслідок чого І. Е. Берестова вбачає втрату цим принципом власної сутності в демократичній державі (с. 5, 39, 43, 354 дисертації; с. 5,7–8 автореферату).

Також заслуговують на безумовну увагу авторські нові пропозиції щодо критеріїв дослідження суддю Конституційного Суду України проявів публічного (суспільного) інтересу під час аналізу клопотань про відкриття конституційного провадження (скарги чи подання): наявність/відсутність суспільного інтересу при визначенні необхідності відкриття конституційного провадження чи його продовження в разі відкликання скарги автором клопотання (с. 377, 416, 427–428; с. 30–31 автореферату).

Висновки як по окремих розділах дисертаційного дослідження, так і в цілому по роботі, автором викладені достатньо чітко, є логічно завершеними, характеризують і втілюють авторську позицію щодо розглянутих проблем, а

також характеризуються прагматизмом й максимально практичним спрямуванням.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Структура і зміст дисертації І. Е. Берестової на тему: «Захист публічних інтересів учасників цивільних відносин: взаємозв'язок цивільного судочинства і конституційного провадження», в цілому відповідають її назві та вимогам, встановленим ДАК України. Наукова робота, подана за двома науковими спеціальностями, написана на високому методологічному рівні, належно оформлена. Вона є значним доробком у дослідженні теоретичних проблем конституційного права і цивільного процесуального права.

Основні положення, висновки і пропозиції (рекомендації), сформульовані у дисертації, ідентично викладені в авторефераті. Вони знайшли свій виклад у публікаціях з теми дисертації, що підтверджують і відображають актуальність обраної теми дослідження, належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота за своїм змістом та формою відповідає вимогам МОН України та профілю спеціальностей 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право та 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес, сімейне право; міжнародне приватне право.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях обумовлюється, перш за все, активною апробацією результатів дисертаційного дослідження у наукових публікаціях І. Е. Берестової у фахових вітчизняних наукових виданнях та виданнях зарубіжних держав (с. 32–36 автореферату), в ряді монографій, опублікованих авторкою у співавторстві (с. 36–37 автореферату), а також актами впровадження (с. 10–11 автореферату).

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. У цілому оцінюючи дисертаційне дослідження І. Е. Берестової, яке є самостійною завершеною науковою працею і виконане на високому науково-

методичному рівні за двома науковими спеціальностями, слід зупинитися на певних спірних чи дискусійних моментах, які ця дисертація, як і будь-яка інша творча праця такого роду, не позбавлена. До таких слід віднести наступні зауваження.

1. Левова частина дисертації І. І. Берестової присвячена дослідженню природи принципу верховенства права, його прояву, особливостей практичного застосування, можливих ризиків його спотворення внаслідок певних законодавчих новел, що стосуються захисту суб'єктивного цивільного права, опосередкованого публічних інтересом (як його називає автор), а також основних прав і свобод людини і громадянина.

Дійсно слід погодитись, що верховенство права є одним із найважливіших ознак правової демократичної держави. Його забезпечення, створення таких засад, коли право панує в країні є завданням кожної держави, яка прагне бути правовою.

На мій погляд, робота І. Е. Берестової набагато виграла б, якщо при дослідженні конституційних і законодавчих новел впровадження принципу верховенства права в базис діяльності судді, констатації введення принципу неправового закону (с. 118–199 дисертації, с. 15 автореферату), вона б **дослідила б проблему конституційної законності**, яка останнім чином все більше привертає увагу з боку конституціоналістів та теоретиків права. Конституційна законність може проявлятися як захист та охорона конституції, її яскраво можна простежити саме при конституційному контролі, але конституційна законність не обмежується ним. Забезпечення конституційної законності, по суті, є практичним втіленням принципу пріоритету цінності людини та її прав.

Зауважу, що детальне вивчення дисертації І. Е. Берестової, її монографії дає підстави констатувати, що саме цінність людини та її права є центральною категорією цього дослідження. Незалежно від того, як авторка їх препарує: через основні права і свободи людини, суб'єктивне цивільне

право чи публічний інтерес учасників цивільних відносин як самостійний предмет судового захисту загальним судом.

Саме конституційна законність може виступити тим проміжним елементом, необхідною складовою частиною верховенства права, коли Сенат Конституційного Суду України розглядає конституційні скарги, але не володіє повноваженнями тлумачити як Конституцію України, так і власне закони України. Однак до його обов'язків належить встановити конституційний зміст норми закону для того, щоб підтвердити чи виключити спосіб тлумачення норми судом у такий спосіб, який суперечить Конституції України як це закріплено у ч. 3 ст. 89 Закону України «Про Конституційний Суд України».

2. На с. 7 автореферату та на 5, 42 дисертації І. Е. Берестова у положенні наукової новизни одним із критеріїв прояву публічного інтересу у процесуальних відносинах, (а саме критерій 7) визначає динамічний правовий засіб досягнення мети правосуддя (функція випереджаючої нормотворчості).

Якщо публічний інтерес за задумом авторки є певною, визнаною державою і забезпеченою правом потребою соціальною спільноти, держави, юридичної особи чи окремого індивідуума із певними авторськими застереженнями, то як у процесуальних відносинах такий публічний інтерес може виконувати функцію випереджаючої нормотворчості і ставати правовим засобом досягнення мети правосуддя. Така авторська теза потребує додаткових пояснень.

Адже, мета правосуддя з'ясовується (визначається) через конкретизацію завдань судочинства як специфічної державної діяльності. У правовому та філософському розумінні під метою правосуддя слід розуміти здійснення, захист і поновлення порушеного права (в правах) спеціальним державним органом, уповноваженим на це, звичайно залежно від виду судочинства. Також метою правосуддя можна визначати справедливість, оскільки правосуддя не може бути відділене від справедливості. Але чи

можна вести мову про охорону публічного інтересу в цивільному судочинстві як найбільш загального виду судочинства і такого, що найбільш з усіх видів судочинства забезпечує рівність сторін і характеризується максимально широким принципом диспозитивності? Хотілося б почути думку авторки з цього приводу більш детальніше.

3. Аналіз змісту дисертації свідчить, що І. Е. Берестова вважає Конституційний Суд України більш ніж судом, незважаючи на те, що він на конституційному рівні виведений із системи судової влади (с. 63–90 дисертації, с. 6, 26 автореферату та інш.). Такий авторський підхід потребує певних роз'яснень, зокрема щодо узгодження із положеннями ст. 124 Основного Закону України: «Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій **іншими органами** чи посадовими особами не допускається». У своїй роботі авторка наводить достатньо виважені аргументи, що Конституційний Суд України є іншим юрисдикційним органом і введений в систему захисту прав і свобод людини і громадянина, посилаючись і на Закон України «Про Конституційний Суд України» і на положення ст. 55, 151-1 Конституції України. Водночас, у роботі залишається поза увагою можлива конституційна колізія щодо статусу Конституційного Суду України, якщо автор визнає його більше ніж судом.

4. І. Е. Берестова неодноразово протягом дисертаційного дослідження формує авторські прогнози, що запропоновані новели процесуальних кодексів, зокрема ЦПК України щодо процедури звернення судів до Верховного Суду з приводу суперечності конкретних положень закону нормам Конституції України призведуть у майбутньому до порушення системи стримувань і противаг (с. 5, 7, 45, 121, 427 дисертації). У концентрованому вигляді такий висновок міститься у положенні 14 висновків (с. 427 дисертації та с. 30 автореферату).

У цілому вітаючи глибоку обізнаність дисертантки у процесуальних і правових процедурах одночасно цивільного судочинства та конституційного

провадження, на захисті хотілося б почути більш детальне пояснення І. Е. Берестової, у чому вона бачить порушення системи стримувань і противаг всередині судової системи та порушення між судовою владою і Конституційним Судом України, враховуючи те, що сама І. Е. Берестова відносить його до категорії «суд, встановлений законом».

5. Не до кінця є зрозумілою позиція дисертантки з приводу розмежування принципів конституційного права та публічних інтересів конституційного значення. У своїй роботі І. Е. Берестова наголошує, що публічний інтерес тісно пов'язаний із застосуванням принципу пропорційності як базової ознаки конституційності будь-якого закону (с. 160–161 дисертації).

І далі обґрунтовує, що законні інтереси конституційного значення розуміються як прагнення осіб до соціальних благ, оформлені нормами конституційного права. Законних інтересів конституційного значення може бути досягнуто шляхом реалізації конституційних прав особистості або ж вони існують самостійно і є охоронюваними через **норми-принципи конституційного права** (с. 163 дисертації). Також авторка певним чином наводить риси законних інтересів конституційного значення як феномена (с. 164 дисертації). А далі підсумовує, що публічні інтереси може бути реалізовано в різний спосіб, але визначальною і найбільш важливою формою є їх реалізація під час виконання норм конституційного права. Виконання зазначених норм відбувається шляхом видання нормативних актів, за допомогою яких здійснюється конкретизація та деталізація вказаних норм (с. 165 дисертації).

У зв'язку з цим у мене питання, чи не занадто авторка абсолютизує публічні інтереси конституційного значення і чи не відбувається тут певне змішування із принципами конституційного права?

Разом з тим, висловлені зауваження є рекомендацією більш глибокого розкриття окремих аспектів авторської концепції захисту публічних інтересів учасників цивільних відносин у цивільному судочинстві та конституційному

провадженні, а тому за своїм характером носять характер побажань та в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації і не відносяться до основних, концептуальних положень дисертації. Окремі з наведених питань можуть бути корисними дисертантці для вирішення досліджуваних проблем в майбутніх наукових працях.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертаційне дослідження **Берестової Ірини Еріївни** на тему: *«Захист публічних інтересів учасників цивільних відносин: взаємозв'язок цивільного судочинства і конституційного провадження»*, є закінченою самостійною науково-дослідною роботою, в якій розкрита комплексна наукова міждисциплінарна теоретична проблема захисту публічних інтересів у двох процесах: цивільному судочинстві та конституційному провадженні. У роботі відображені нові науково-обґрунтовані результати, які в своїй сукупності є істотними для розвитку науки конституційного права та цивільного процесуального права і мають практичне значення у судовій та правозастосовній практиці.

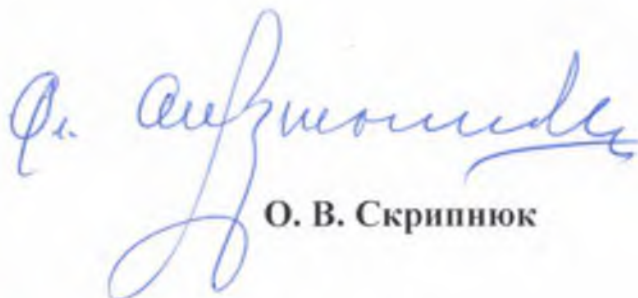
Дисертантка володіє ґрунтовними теоретичними знаннями, має глибокий різнобічний практичний досвід розгляду питань, що стали предметом її дослідження, вміє їх аналізувати і критично оцінювати. І. Е. Берестова виявила знання концептуальних положень теорії права, конституційного права, цивільного права, цивільного процесу, теорії судоустрою й філософії права, а також безумовну здібність до самостійного здійснення й завершення концептуальних науково-дослідних робіт на високому науково-теоретичному і методологічному рівні, вміння вести тактовну, змістовну і результативну полеміку, наполегливість у досягненні мети.

Дисертація **Берестової Ірини Еріївни** на тему: *«Захист публічних інтересів учасників цивільних відносин: взаємозв'язок цивільного*

судочинства і конституційного провадження», за своїм змістом, науковими результатами, новизною та іншими показниками відповідає вимогам Постанови КМУ відповідає вимогам пункту п.п. 9, 10, 12 Постанови КМУ № 567 від 24 липня 2013 року «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (зі змінами), а її автор на підставі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальностями 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право та 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес, сімейне право; міжнародне приватне право (галузь знань 08 «Право»).

Офіційний опонент:

**заступник директора держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
з наукової роботи
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
Заслужений юрист України**

О. В. Скрипнюк

«12» вересня 2019 року

Посвідчую
вчений секретар Інституту
держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України
«12» вересня 2019